

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2013 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta (HE 123/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Sari Alho, työ- ja elinkeinoministeriö

- ylijohtaja Leena Gunnar, Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- johtaja Mikko Reijonen, Siviilipalveluskeskus
- puheenjohtaja Paavo Koltola, Aseistakieltäytyjäliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- Lapinjärven JHL ry:n luottamusmies Ari Nieminen ja Jytyn luottamusmies Sari Nurmi Lapinjärven siviilipalveluskeskuksesta (yhteinen lausunto).

HALLITUKSEN ESITYS

Siviilipalvelustoiminnan järjestäminen esitetään siirrettäväksi Lapinjärven kunnalta valtiolle. Siviilipalveluksen toimeenpanosta vastaavan siviilipalveluskeskuksen henkilöstö siirtyy liikkeen luovutuksen seurauksena valtion palvelukseen. Siviilipalveluskeskus sijoitetaan hallinnollisesti Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen erillisyyksiköksi, mutta siviilipalveluskeskus toimii ja siviilipalvelusvelvollisten koulutus tapahtuu edelleen Lapinjärven kunnassa sijaitsevassa nykyisessä Lapinjärven koulutuskeskuksessa.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi siviilipalvelusvelvollisten maksuttomia lomamatkoja koskevia säännöksiä siten, että siviili-

palvelusvelvollisten kaikki kotimaan lomamatkat koti- tai asuinpaikkakunnalle säädettäisiin maksuttomiksi.

Lakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi joitakin siviilipalveluskeskuksen hallinnollisesta muutoksesta aiheutuvia teknisiä muutoksia. Siviilipalveluskeskukselle ehdotetaan siirrettäväksi joitakin työ- ja elinkeinoministeriölle kuuluvia siviilipalveluksen toimeenpanoon liittyviä tehtäviä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Siviilipalveluskeskuksen valtiollistaminen

Esityksessä ehdotetaan siviilipalvelustoiminnan järjestämisen valtiollistamista ja siviilipalveluskeskuksen sijoittamista Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen yksiköksi 1.1.2014 lukien. Siviilipalveluskeskuksen henkilöstö, 23 henkilöä, siirtyy liikkeen luovutuksen seurauksena valtion palvelukseen. Lapinjärven koulutuskeskuksen teknisissä tukipalveluissa, kuten kiinteistö- ja ruoka-huoltotehtävissä, toimivat yhdeksän henkilöä jäävät Lapinjärven kunnan palvelukseen. Siviilipalveluskeskus jatkaa toimintaansa Lapinjärven koulutuskeskuksessa Lapinjärven kunnan kansa tehtävän vuokrasopimuksen pohjalta.

Valiokunta pitää siviilipalvelustoiminnan järjestämisen valtiollistamista perusteltuna siviilipalveluskeskukselle kuuluvat viranomaistehtävät huomioon ottaen ja katsoo, että siviilipalveluskeskuksen sijoittaminen Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen erillisyyksiköksi on tarkoituksenmukainen ratkaisu. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Siviilipalvelusrekisterin ylläpito ja hallinnointi

Siviilipalvelustoiminnan hallinnointia hoidetaan web-pohjaisella sähköisellä siviilipalvelusrekisterillä, joka on otettu käyttöön vuonna 2006. Kaikki palvelupaikat ovat saaneet käyttöoikeudet rekisteriin syksystä 2009 lähtien.

Siviilipalveluskeskuksessa täytetään siviilipalvelusvelvollista koskevat perustiedot rekisteriin. Työpalvelupaikassa kirjataan rekisteriin tiedot siviilipalvelusvelvollisen työpalvelun aikaisista tapahtumista, kuten henkilökohtaisista lomista ja sairauspäivistä. Sähköisellä siviilipalvelusrekisterillä on yli 1 000 käyttäjäorganisaatioita.

Esityksen mukaan siviilipalvelusrekisterin hallinnointi ja omistajuus siirtyy työ- ja elinkeinoministeriöltä siviilipalveluskeskukselle. Si-

viilipalveluskeskuksella tai Kaakkois-Suomen ELY-keskuksella ei kuitenkaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan ole tarvittavaa osaamista näin laajan IT-sovelluksen edelleen kehittämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii myös jatkossa siviilipalvelusrekisterin vaatimasta ohjelmiston kehittämistyöstä antamalla ministeriön omaa it-asiantuntemusta rekisterin kehittämissuunnitelmaan ja turvaamalla rahoituksen tarvittavien ulkopuolisten palveluntuottajien käyttämiseen.

Siviilipalveluspaikat

Siviilipalveluspaikkojen riittävyys

Siviilipalveluslain mukaan siviilipalvelukseen kuuluu peruskoulutusjakson lisäksi yhteiskunnalle hyödyllinen työpalvelu, joka suoritetaan lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja kulttuuritoimen, pelastustoimen, väestönsuojelun tai ympäristönsuojelun tehtävissä. Siviilipalveluspaikkana voi toimia esimerkiksi valtion tai kunnan viranomainen, uskonnollinen yhdyskunta taikka yleishyödyllinen yhdistys tai säätiö. Palveluspaikat hyväksyy siviilipalveluskeskus. Tällä hetkellä palveluspaikkaoikeus on voimassa noin 2 000 siviilipalveluspaikalla.

Valiokunta pitää ongelmallisena, että työpalvelupaikan hankkimisen vaikeus viivästyttää monen siviilipalvelusvelvollisen opintoihin tai työhön pääsyä ja sadat siviilipalvelusvelvolliset joudutaan vuosittain sijoittamaan siviilipalveluskeskukseen työpalvelupaikan puuttumisen vuoksi. Asiaan on kiinnitetty huomiota jo pitkään, ja ongelmaa on pyritty ratkaisemaan antamalla palveluspaikalle mahdollisuus saada tukea siviilipalvelusvelvollisen asumiskuluihin. Merkittävää muutosta palveluspaikkatilanteeseen ei ole kuitenkaan tullut.

Valiokunta katsoo, että siviilipalveluksen toimeenpanon tehostaminen ja palveluspaikkojen löytymisen helpottaminen tukevat osaltaan hallituksen tavoitetta työurien jatkamiseksi, vähentävät välivuosien määrää ja ehkäisevät syrjäytymistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että siviilipal-

veluspaikkojen lisäämiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja huolehditaan siitä, että järkeviä ja hyödyllisiä työtehtäviä tarjoavia palveluspaikkoja on riittävästi. Valiokunta korostaa, että palveluspaikkoja tulee olla eri puolilla Suomea niin, että siviilipalvelusvelvollisen on mahdollista löytää palveluspaikka läheltä kotiaan.

Siviilipalvelusvelvollisten auttaminen palveluspaikan saamisessa

Siviilipalveluskeskus on huolehtinut ilman palveluspaikkaa jääneistä siviilipalvelusvelvollisista ylläpitämällä ns. legioonaa. Siviilipalveluskeskuksessa on vuosittain suorittanut työpalveluaan noin 270 siviilipalvelusvelvollista, joista noin 40 on suorittanut koko työpalveluaikansa Lapinjärvellä. Valtaosa on löytänyt vuoden aikana palveluspaikan ja suorittanut siellä loppuun työpalvelunsa.

Käytännössä työpalvelu Lapinjärvellä on sisältänyt siviilipalveluksen toimeenpanoon liittyvien tehtävien lisäksi esimerkiksi kiinteistön hoitoon, keittiö- ja siivoustöihin ja atk-tukeen liittyviä tehtäviä. Valtioistamisen yhteydessä kiinteistön hoolto ja ruokapalvelut jäävät Lapinjärven kunnan tehtäviksi, ja valtio ostaa niihin liittyvät palvelut Lapinjärven kunnan kanssa tehtävien vuokra- ja ruokapalvelusopimusten mukaisesti.

Saadun selvityksen mukaan siviilipalveluksen toimeenpanoon liittyvissä tehtävissä on mahdollista työllistää jatkossa noin 15 siviilipalvelusvelvollista. Siviilipalvelusvelvollisten käyttö Lapinjärven koulutuskeskuksen kiinteistönhoito- ja ruokapalvelutehtäviin edellyttää, että Lapinjärven kunta päättää tarjota kyseisten tehtävien hoitoon liittyviä palveluspaikkoja.

Valiokunta pitää tärkeänä, että siviilipalveluskeskus neuvoo ja auttaa siviilipalvelusvelvollisia palveluspaikan hankkimisessa. Eesityksen perusteluissa mainittu tehostettu koulutus ja opastus palveluspaikan löytämiseksi on valiokunnan käsityksen mukaan tarpeellinen ja hyvä keino auttaa ilman palveluspaikkaa jääneitä. Kaikkien kohdalla se ei ehkä kuitenkaan riitä, vaan palveluspaikan saamiseksi voidaan tarvita henkilökohtaista ohjausta tai muita tehokkaita toimenpiteitä. Valiokunta korostaa, että siviilipalveluskeskuksen tulee huolehtia, että kaikille siviilipalvelusvelvollisille löytyy työpalvelujakson suorittamiseen tarvittava palveluspaikka.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tarja Filatov /sd
vpj. Anne-Mari Virolainen /kok
jäs. Anna Kontula /vas
Jari Lindström /ps
Lea Mäkipää /ps
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Annika Saarikko /kesk

Kristiina Salonen /sd
Sari Sarkomaa /kok
Mikko Savola /kesk
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /vihr
Maria Tolppanen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.